

Üniversite öğrencilerinin travmatik yaşantı, psikolojik doğum sıraları ve sosyal ilgilerinin psikolojik dayanıklılıklarını yordaması

Traumatic experience, psychological birth order, social interest of students, in the prediction of psychological hardiness

Ümre Kayacı¹, Yaşar Özbay²

Özet

Bu çalışma, üniversite öğrencilerinin travmatik yaşantıya sahip olma, psikolojik doğum sırası ve sosyal ilgi düzeylerinin, psikolojik dayanıklılık düzeylerini yordamadaki rolünü incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma grubu Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi'nde on iki farklı bölümde öğrenim gören toplam 438 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma grubunda 328 kız öğrenci (%74.9) ve 110 erkek öğrenci (%25.1) bulunmaktadır. Araştırmada; "Toplumsal İlgi Ölçeği", "Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği", "White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri" ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu, Hiyerarşik Regresyon Analizi, t-testi kullanılmıştır. Araştırmada; psikolojik dayanıklılık ve psikolojik dayanıklılığın alt boyutları olan kendini adama, kontrol, meydan okuma; sosyal ilgi ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Sosyal ilgi ile en fazla psikolojik dayanıklılığın kendini adama boyutu pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Büyük çocuk ve küçük çocuk psikolojik doğum sırası, sosyal ilgi ve psikolojik dayanıklılık ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Bu araştırma kapsamında; ortanca çocuk psikolojik doğum sırası sosyal ilgi ile negatif yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Sosyal ilginin ve tek çocuk psikolojik doğum sırasının meydan okuma için anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmüştür. Ayrıca, büyük çocuk, tek çocuk psikolojik doğum sıraları ve sosyal ilginin, kontrol için anlamlı bir yordayıcı olduğu bulunmuştur. Son olarak; büyük çocuk psikolojik doğum sırası, travmatik yaşam olayı ile sosyal ilginin, kendini adama için anlamlı bir yordayıcı olduğu sonucu elde edilmiştir. Elde edilen bulgular, yapılan araştırmalarla birlikte tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik dayanıklılık, sosyal ilgi, psikolojik doğum Sırası

Abstract

The purpose of the present study is to investigate the role of traumatic experience, psychological birth order and social interest levels in university students, in the prediction of their psychological hardiness levels. Participants were 438 students (328 female, 110 male) who were chosen randomly. Psychological Hardiness Scale (PHS), Social Interest Scale (SIS), White-Campbell Psychological Birth Order Inventory (PBOI) was used. The SSPS 21.0 (Statistical Package for Social Sciences) was used for the analysis of the collected data. Pearson Moments Correlation, hierarchical regression analyze, and T- test was used to analyze data. As a result of the research it has been seen that there is a meaningful relationship among psychological hardiness, commitment, control, challenge and social interest. There was a positive relationship between the oldest and middle birth-order positions in psychological hardiness and social interest. There was a negative relationship between the middle birth-order and social interest. Social interest was a predictor of challenge, commitment, control. Oldest birth-order position were predictors of commitment and control. Only child birth-order position were predictors of commitment and challenge. Traumatic life events were predictors of commitment.

Keywords: Psychological hardiness, social interest, psychological birth order

¹ Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi. E-mail: kayaciumre@hotmail.com

² Hasan Kalyoncu Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

Giriş

Psikoloji biliminin İkinci Dünya Savaşına kadar ağırlıklı olarak hastalık modeli diye tanımlanan davranış bozukluğu ya da ruhsal hastalığa sahip bireylerin tedavisiyle ilgilendiği vurgulanmaktadır. İkinci dünya savaşının meydana getirdiği olumsuz sonuçlarla çalışırken psikoloji alanındaki çalışmalarda hastalık modelinin yeterli olmadığı, hastalık modelinin insan doğasının yeni koşullara uyum sağlamasına izin veren gizil güçlerini ve olumlu yönlerini göz ardı ettiği fark edilmiştir. Psikoloji alanındaki geleneksel anlayışın insan doğasını anlamakta yetersiz kaldığının fark edilmesinin ardından, psikolojide olumlu özelliklere odaklanmayı temel alan bu anlayış pozitif psikoloji olarak adlandırılmaktadır. Pozitif psikoloji bireylerin güçlü yönlerine odaklanmaktadır (Seligman, 2002).

Yaşam boyu insanlar birçok stres durumu ve travma ile karşı karşıya kalmaktadır. Karşılaştıkları bu stres ve travmalar insanların yaşamlarını etkilemekte, yaşam dengelerini, düzenlerini bozmaktadır. Travmatik yaşantılar bireyde korku, çaresizlik, güvensizlik, endişe, suçluluk, kızgınlık, ürkeklik, değersizlik gibi yoğun olumsuz duygular yaratır. Fakat yapılan araştırmalar sonucu stres ve travma durumlarında insanların %5 ile %35'inin bu olumsuz duruma yenik düştüklerini belirtmiştir (Kangas, Henry ve Byrant, 2002; Cordova, 2008). Buradan da anlaşılacağı üzere insanların büyük çoğunluğu stres ve travma durumlarına karşı pes etmemekte ve travmanın kendisini olumsuz etkilemesine izin vermemektedir. Pozitif psikoloji yaşadıkları travmayı gelişimleri için fırsat olarak gören, sıkıntıdan kurtulup, olumlu değişim, rahatlama ve psikolojik gelişim gösteren psikolojik dayanıklılığı yüksek bireylere odaklanmaktadır (Garmezy, 1993; Masten, 2001).

Psikolojik dayanıklılık, psikolojik doğum sırası ve sosyal ilgi kavramlarını birlikte ele alan herhangi bir akademik çalışmaya rastlanmamaktadır. İlk kez çalışılması bakımından bu tez çalışması, pozitif psikoloji literatürüne katkıda bulunacaktır. Türk kültüründe pozitif psikoloji kavramlarına yönelik çalışmalar yetersiz düzeydedir. Psikolojik dayanıklılık ve sosyal ilgi kavramlarının gelişmesinde kültürün önemli etkileri olduğu yapılan çalışmalar neticesinde görülmüştür. Bu çalışma Türk kültüründe sosyal ilgi ve psikolojik dayanıklılık kavramları hakkında bilgi sağlayacaktır.

Psikolojik Dayanıklılık

Psikolojik dayanıklılık kavramı stresi azaltan ve stresli olaylarla başa çıkma becerisini destekleyen bir kişilik özelliğidir (Kobasa, 1979). Kobasa strese karşı dirençli olan bu bireylerin değişikliklere uyum sağlayabildiklerini, yaşamlarındaki olaylarda kontrolü ellerinde tutabildiklerini ve yaptıkları işlere kendilerini verebildiklerini belirtmiştir.

Psikolojik dayanıklılık; bağlanma, denetim ve meydan okuma olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır (Holt, Fine ve Tollefson, 1987). Bağlanma bireyin aile, iş, sosyal ilişkileri gibi yaşamının tüm alanlarında meydana gelen olayların dışında kalmadan, aktif olarak dâhil olma durumudur (Maddi ve Khoshaba, 1994; Kobasa, 1982). Terzi (2013) tarafından yapılan çalışmada kendini adama olarak ele alınan bu kavram; Kobasa (1979) tarafından, bireyin yaşamın çeşitli alanları ile ilgilenme eğilimi olarak tanımlanmaktadır. Kontrol, bireyin yaşamındaki çeşitli olayları etkileyebileceğine, bu olayları değiştirebileceğine inanması ve bu şekilde davranma eğilimidir (Holt, Fine ve Tollefson, 1987). Psikolojik dayanıklılığın kontrol alt boyutu yaşamdaki olaylarda bireyin kontrolü elinde tutmasıdır, güçsüzlüğü kabul etmemesi, mücadele etmesidir. Kontrol; bireyin özgür olmasını, seçim yapabilmesini, öz disiplini, başarıyı, cesareti, motivasyonu içerir (Maddi, 2004; Kamyra, 2000). Meydan okuma, değişimi günlük yaşamın doğal bir parçası olarak tanımlanmaktadır. Güvenliği tehdit eden bir unsurdan ziyade gelişimi teşvik edici, olumlu bir inanç olarak ele alınmıştır (Holt, Fine ve Tollefson, 1987, Maddi 2004). Yani, bireyin değişime

uyum sağlayabilmesi, değişim sürecini kendini geliştirmek için fırsat olarak görebilmesidir (Kobasa, 1982).

Travmatik Yaşantı

İnsanoğlu, var olduğundan beri doğal ya da insan kaynaklı olan travmatik yaşantılarla karşı karşıya kalmıştır ve kalmaktadır. Bu çalışmada, travmatik yaşantı bireyi ruhsal ya da bedensel olarak sarsan, inciten yaşantılar olarak ele alınmıştır. Literatürde de farklı travmatik yaşantı tanımları yer almaktadır. Kolk ve Streeck-Fischer (2002) travmayı kişinin psikik ve biyolojik başa çıkma mekanizmalarını aşırı zorlayan ve bu kişinin, yani organizmanın normalde güçsüzlüğünü telafi edebilecek başka bir kişinin desteği ile de telafi edilemeyen olay veya olaylar olarak tanımlamaktadır.

İnsanlar travma ya da beklenmedik durumlar karşısında genellikle üç şekilde tepki vermektedir. Bu tepkiler; strese yenik düşmek (Travma sonrası stres bozukluğu), psikolojik dayanıklılık veya iyileşme ve travma sonrası gelişim şeklinde olmaktadır. (Hefferon & Boniwell, 2014).

Janoff-Bulma (2004), Tedeschi, Park ve Calhoun (1998) ve Charney (2004) sürekli olmayan stres durumlarının, bireylerin gelecekteki stresli yaşantılara psikolojik olarak hazır olmasını ve karşılaşacağı streslere karşı daha güçlü olmasını sağladığını savunmaktadırlar. Bu çalışmalardan yola çıkarak bu araştırmada da üniversite öğrencilerinin karşılaştıkları travmanın bireylerin psikolojik dayanıklılığını yordamasındaki rolü ele alınmıştır.

Sosyal İlgisi

Adler 1918 yılından itibaren ölümüne kadar ilgi kavramını geliştirmek için çalışmıştır (Drescher, 2007). Alman literatüründe "Gemeinschaftsgefühl" olarak yer alan kavram sosyal ilgi, toplumsal ilgi, sosyal duygu olarak tercüme edilmiştir (Erginsoy, 2010; Helvacı, 2012; Kalkan, 2010; Soyer 2001). Adler (1956) sosyal ilgiyi (social interest) toplumsallık duygusu, bireyin toplumdaki diğer insanlarla ilişkisi, toplumdaki işbirliği, bireyin kendini diğer insanlarla özdeşleştirilmesi olarak tanımlamaktadır. Sosyal ilgi, kişinin başkaları ile özdeşleşmesini, toplum ve insan huzuru için çabalamasını, çalışmasını içermektedir, bir nevi aşkınlık durumudur. Geçtan (2012) ise sosyal ilgiyi başkasının gözünden görmek, başkasının gözünden işitmek, başkasının kalbiyle hissetmek olarak tanımlamaktadır.

Adler bireyin normal ya da sağlıklı olmasının göstergelerinden birinin de sosyal ilgi olduğunu belirtir (Ansbacher, 1991). Adler, sosyal ilgi ile sadece bireyin içinde bulunduğu toplumu kast etmemektedir. Sosyal ilgi bireyin tüm toplumla, kendinden yola çıkarak bütünlü özdeşleşmesidir ve özdeşim kurduğu bu bütünü hep devam etmesi için çaba harcamasıdır (Adler, 2002). Adler (2008) sosyal ilgiyi doğuştan gelen bir içgüdü olarak görmez, bunun yerine sosyal ilgi eğilimiyle dünyaya gelindiğini, bilinçli olarak ya da bilinçsiz olarak içinde yaşanılan toplum ve kültür ile şekillenerek geliştirilmesi gereken doğal bir güç olarak tanımlar.

Adler (1956) insanların yaşamda üç görevi olduğundan bahsetmiştir. Bu görevleri iş, arkadaşlık, sevgi/aşk görevleri olarak tanımlamıştır. İş görevleri kapsamında toplum için çalışmayı, topluma katkıda bulunmayı; arkadaşlık görevleri kapsamında; çevredeki insanlarla iletişim, yakınlık kurabilmeyi, samimi, içten arkadaşlıklar oluşturabilmeyi; sevgi/aşk görevleri kapsamında evlenmeyi, özel biri ile yakınlık kurabilmeyi, anne baba olabilmeyi ele almaktadır. Bireyin yaşam görevlerini tamamlayabilmesi sosyal ilgisine bağlı olmaktadır. Bireyin sosyal ilgi düzeyi bu yaşam görevlerini tamamlamasını etkilemektedir.

Adler sosyal ilgisi yüksek bireylerin yaşamında karşılaştığı sorunlarla daha iyi baş edebileceğini belirtir. Bu bireyler toplumsal sorunlarla uğraştığı, sosyal düzenin ve refahın devamı için çabaladığından sorunlarla, zorluklarla mücadele etmekte daha iyi durumdadırlar (Dicaprio, 1974). Adler (2002) sosyal ilgisi yüksek bireylerin yaşamda karşılaştıkları sorunlar karşısında daha

cesur davranıp, bu sorunların üstesinden gelebileceklerine inanan, işbirliğine yatkın kişiler olarak tanımlanmaktadır. Rareshide ve Kern (1991) sosyal ilgisi yüksek bireyleri topluma yararlı bir şeyler yapma, katkıda bulunma çabası içinde olan, daha üretken olmaya çalıştıkları için özsaygıları daha yüksek, motivasyonları daha iyi, başa çıkma becerileri gelişmiş, daha enerjik kişiler olarak tanımlanmaktadır. Bu bireylerin yaşamda karşılaştıkları zorlukları, sorunları hayatlarını geliştiren bir fırsat olarak görüp, bu sorunlara meydan okuma eğilimi içinde oldukları belirtilmektedir (Rareshide ve Kern, 1991).

Psikolojik Doğum Sırası

Adler de (2002) , Freud gibi yaşamın ilk beş yılını, bu sürede yaşanan aile ilişkilerini önemsemektedir. Bu dönemin bireyin sonraki kişiliği üzerinde etkili olduğunu vurgulamaktadır (Geçtan, 2012). Adler, gerçek doğum sırasını bireyin aile içinde dünyaya geldiği sıra olarak tanımlar. Kısaca, gerçek doğum sırası birey için aile içinde bir konumdur. (Adler, 1956). Bu konum birinci çocuk, üçüncü çocuk, son çocuk, tek çocuk, yedinci çocuk vb. gibidir (Shulman ve Mosak, 1977). Adler aynı ailede doğan çocukların aynı ortamlara sahip olmadığını savunur. Bir ailede ilk doğan çocuk ile ikinci doğan çocuğun aynı ortamlarda yetişmediğini söyler (Shulman ve Mosak 1977; Melillo 1983). Stewart (2004); ilk doğan çocuk ile ikinci doğan çocuk arasında ebeveyn tutumu, ebeveynliğe daha hazır olma ve diğer çevresel faktörlerden kaynaklı farklılıklar olacağını belirtmektedir. Psikolojik doğum sırası (psychological birth order) burada devreye girer. Psikolojik doğum sırası bireyin aile içinde kendini nasıl algıladığı, konumlandığıdır (Campbell, White ve Stewart, 1991). Literatürde psikolojik doğum sırası en büyük çocuk, ikinci çocuk, en küçük çocuk ve tek çocuk olarak tanımlanmıştır. Psikolojik doğum sırası ile gerçek doğum sırası aynı olmak zorunda değildir (Campbell, ve ark., 1991; Lohman, Lohman ve Christensen, 1985).

Bu kapsamda, bu çalışmada üniversite öğrencilerinin güçlü yönlerine odaklanılmıştır. Literatürdeki araştırmaların sonuçları, sınırlılıkları ve önerilerinden hareketle, üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıklarını incelemek, travmatik yaşantıya sahip olmalarının, psikolojik doğum sıraları ve sosyal ilgi düzeylerinin de yordayıcı değişkenler olarak rol alıp almadığını gözlemlemek araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır.

Yöntem

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin travmatik yaşantıya sahip olmaları, psikolojik doğum sırası ve sosyal ilgi düzeylerinin, psikolojik dayanıklılık düzeylerini yordamadaki rolünü incelemeye yönelik ilişkisel tarama modelinde bir çalışmadır.

Araştırma Grubu

Bu çalışmada verileri elde etmek için kolaylıkla bulabileni örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolaylıkla bulabileni örnekleme; bir bölge söz konusu olmadığı durumlarda, araştırmacının yakın çevresinde bulunana, ulaşılması kolay, araştırmaya katılmaya gönüllü bireyler ile çalıştığı örneklem türüdür (Erkuş, 2011). Araştırma grubu, 2013-2014 eğitim-öğretim yılı içerisinde Ankara ilinde Gazi Üniversitesinde öğrenim gören toplam 438 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma grubu farklı yaş, sosyo-ekonomik düzey, ilişki durumu, kardeş sayısına sahip öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırma grubunda 328 kız öğrenci (74.9%) ve 110 erkek öğrenci (25.1%) bulunmaktadır. Araştırma grubuna katılan öğrencilerin yaş ortalaması ise, 20.27 (Ss= 2.56)'dir. Araştırma grubundaki öğrencilerin 18'i (4.1%)'i tek kardeş olduğunu, 140 (32%)'si iki kardeşe, 154 (35.2%)'si üç kardeşe, 78 (17.8%)'i dört kardeşe, 28 (6.4%)'ü beş kardeşe, 17 (3.9%)'u altı ve daha fazla kardeşe sahip olduğunu belirtmiştir. Araştırma grubuna katılan öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyine bakıldığında 36'sının (4.9 %) düşük sosyo-ekonomik düzeye, 631'i (86.4%) orta sosyo-ekonomik düzeye, 63'ü (8.6%) yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip olduğu bulunmuştur.

Katılımcılara travmatik bir olay yaşayıp yaşamadıkları sorusuna verdikleri cevaplar birinci dereceden akrabalarının kaybı (kayıp1), ikinci dereceden akraba, arkadaş, tanıdık kaybı (kayıp 2), aile atmosferi, sosyal atmosfer, eğitsel, ekonomik, romantik ilişki, doğal afet, duygusal, sağlık olmak üzere on kategoride toplanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 31 (4.2%)'si kayıp1, 73 (10%)'u kayıp2, 12 (1.6%)'sı aile atmosferi, 2 (.3%)'ü sosyal atmosfer, 1 (.1%)'i eğitsel, 15 (2.1%)'i ekonomik, 7 (.1%)'si romantik ilişki, 30 (4.1%)'i doğal afet, 17 (2.3%)'ü duygusal, 42 (5.8%)'i sağlık alanında travmatik yaşantıya sahip olduğunu belirtmiştir.

Veri Toplama Araçları

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (PDÖ): Terzi tarafından 2013 yılında geliştirilen ölçek; meydan okuma, kendini adama ve kontrol olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin toplam güvenilirlik katsayısı .76 olarak, kendini adama alt boyutu için .62 olarak, kontrol alt boyutu için .69 olarak, meydan okuma alt boyutu için .74 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test güvenilirliği .81 olarak bulunmuştur. Ölçek Likert tipi ölçek olup, 5 dereceli, 21 maddelik bir ölçektir. (0=hiç katılmıyorum, 4=kesinlikle katılıyorum). Ölçekten alınacak toplam puanın yüksekliği psikolojik dayanıklılık düzeyinin yüksek olduğuna işaret etmektedir.

White-Campbell Psikolojik Doğum Strası Envanteri (PDSE): Campbell, White and Stewart (1991) tarafından geliştirilen ölçek, 1998 yılında revize edilmiştir. Büyük çocuk, ortanca çocuk, küçük çocuk, tek çocuk olmak üzere dört alt boyuttan oluşan ölçeğin test tekrar test güvenilirlik katsayıları büyük çocuk alt ölçeği için .83 olarak, ortanca çocuk için .87 olarak, küçük çocuk için .82 olarak ve tek çocuk için .70 olarak bulunmuştur. Türkçe 'ye Kalkan (2005) tarafından uyarlanmıştır. Büyük çocuk, ortanca çocuk, küçük çocuk, tek çocuk olmak üzere dört faktörden oluşan ölçeğin Cronbach alfa için güvenilirlik katsayısı erkekler için .65 ile .82 arası, kadınlar için .74 ile .86 arasında bulunmuştur. Bireylerin kendi kendine uygulayabileceği "evet" ve "hayır" şeklinde cevaplandıkları ölçek, 42 maddeden oluşmakta ve kadınlar ve erkekler için ayrı puanlanmaktadır.

Toplumsal İlgililik Ölçeği (TIÖ): Greever, Tseng ve Friedland (1973) tarafından geliştirilen ölçek 5'li likert tipi, 32 maddelik bir ölçektir. Toplumsal ilginin göstergeleri olan arkadaşlık, iş, sevgi, önemlilik alt boyutlarını ölçmektedir. Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .81 olarak bulunmuştur. Soyer (2001, 2004) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçek; uyarlama çalışmasında ölçekte var olan maddelerin Türk kültüründe sosyal ilgiyi tam ölçmediği görüldüğü için ölçeğe uzmanların görüşleri doğrultusunda maddeler eklenmiştir. Ölçek, orijinali 32 madde olan iken, uzman görüşleri ile 52 maddeye çıkartılmıştır. TIÖ'nin istatistiksel geçerliğini ve güvenilirliğini bulmak amacıyla, 400 üniversite öğrencisine 80 maddelik ölçek kullanılarak bir uygulama yapılmıştır. Testin kaç boyutlu olduğunu bulmak amacıyla yapılan faktör analizi sonrasında 80 maddelik testin beş faktörde toplandığı gözlenmiştir. Faktör analizi sonrasında 80 maddeden 52 maddenin birinci boyutta yeterli büyüklükte yüke sahip olduğu tespit edilmiştir. Test maddelerinin bir boyutta toplanmış olması, testin tek boyutlu bir test olduğunun göstergesidir. Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .88 olarak bulunmuştur. Test tekrar test yöntemi ile hesaplanan güvenilirlik katsayısı .82 olarak bulunmuştur. Ölçeğin son hali, 52 maddelik, tek alt boyuttan oluşan, 5'li likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınan toplam puana 0-208 arasında değişmektedir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma kapsamında veriler araştırmacı tarafından, 2013-2014 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde toplanmıştır. Dersin öğretim üyesinden gerekli izinler alınarak, öğrencilere çalışma ile ilgili açıklama yapılmış ve çalışmaya katılmaya gönüllü olan öğrencilerle uygulama yapılmıştır. Uygulanan formlar kâğıt kalem testidir ve uygulama süresi 15-20 dakika sürmektedir. Araştırma ile ilgili bilgi formları toplandıktan sonra formlarının tümü araştırmacı tarafından tek tek kontrol edilmiştir. Ölçek formlarını istenen şekilde ve tam olarak dolduran bireylerin formları

değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri SPSS 21 programı kullanılarak yapılmıştır.

Verilerin analizinde değişkenlerin birbiri ile ilişkisi Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu kullanılarak incelenmiştir. Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıklarının cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için t-testi analizi yapılmıştır. Psikolojik dayanıklılık ölçeğinin her bir alt boyutunun, psikolojik doğum sırası ve sosyal ilgi tarafından yordandığı yordanmadığını belirlemek amacıyla üç ayrı hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Psikolojik dayanıklılık alt boyutları olan meydan okuma, kontrol, kendini adama için üç ayrı modelde değişkenler tek tek modele girilmiştir. Regresyon analizinde değişkenler araştırmacı tarafından belirlenen bir sırada (travmatik yaşantıya sahip olma, büyük çocuk, ortanca çocuk, küçük çocuk, tek çocuk psikolojik doğum sırası, sosyal ilgi) eşitliğe girilmiştir. Her modelde girilen bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni yordamaya katkısı değerlendirilmiştir.

Bulgular

Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Doğum Sırası, Sosyal İlgi ve Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular: Araştırma değişkenleri arasındaki ilişkiyi görmek, yorumlamalara ve regresyon analizi değerlendirmelerine katkıda bulunmak amacıyla korelasyon analizine yer verilmiştir. Psikolojik dayanıklılık, sosyal ilgi ve psikolojik doğum sırası değişkenleri arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu ile incelenmiştir. yapılan korelasyon analizi bulguları Tablo 1’de verilmiştir. Tablo 1’deki bulgular genel olarak incelendiğinde, meydan okuma, kontrol ve kendini adama değişkenlerinin psikolojik doğum sıralarına göre sosyal ilgi ile daha yüksek ilişkili olduğu görülmektedir. Psikolojik dayanıklılık ($r = .52, p < .01$); kendini adama ($r = .47, p < .01$), kontrol ($r = .40, p < .01$), meydan okuma ($r = .43, p < .01$), sosyal ilgi ile pozitif yönde ilişkilidir. Sosyal ilgi ile en fazla psikolojik dayanıklılığın kendini adama boyutu pozitif yönde ilişkilidir.

Tablo 1. Psikolojik dayanıklılığın sosyal ilgi ve psikolojik doğum sırasıyla olan ilişkileri

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Psikolojik-dayanıklılık(1)	1.00								
Sosyal-ilgi(2)	.52**	1.00							
Meydan-Okuma(3)	.83**	.43**	1.00						
Kontrol(4)	.83**	.40**	.48**	1.00					
Kendini-Adama(5)	.79**	.47**	.53**	.51**	1.00				
Büyük-Çocuk(6)	.18**	.22**	.11**	.16**	.18**	1.00			
Ortanca-Çocuk(7)	.00	-.14**	-.01	-.06	-.05	-.11*	1.00		
Küçük-Çocuk(8)	.19**	.17**	.15**	.18**	.14**	.25**	-.20**	1.00	
Tek-Çocuk(9)	.00	-.03	.00	.03	-.04	.09	.42**	.05	1.00

$p < .05^*$, $p < .01^{**}$

Travmatik Olay, Psikolojik Doğum Sırası ve Sosyal İlginin Psikolojik Dayanıklılığın Meydan Okuma Alt Boyutunun Anlamlı Bir Yordayıcısı Olup Olmadığına İlişkin Bulgular: Psikolojik dayanıklılığın meydan okuma alt boyutunun travmatik yaşam olayına sahip olma, psikolojik doğum sırası ve sosyal ilgi ile yordanmasına yönelik bulgular hiyerarşik regresyon analizi ile elde edilmiştir. Tablo 2 incelendiğinde eşitliğe ilk olarak travmatik yaşam olayına sahip olma sonra

sırasıyla büyük çocuk, ortanca çocuk, küçük çocuk ve tek çocuk psikolojik doğum sıraları ile sosyal ilgi değişkenlerinin eşitliğe dâhil edildiği görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin sosyal ilgi puanları modele son olarak eklenmiş ve son model varyansın 18%'ini açıklamıştır ($\beta = .5, p < .01$). Tablo 2'de görüldüğü gibi ve tek çocuk psikolojik doğum sırası ve sosyal ilgi meydan okumayı anlamlı düzeyde yordamaktadır.

Tablo 2. *Travmatik olay, büyük çocuk, ortanca çocuk, küçük çocuk, tek çocuk konumu ve sosyal ilginin meydan okumayı yordamasına yönelik regresyon analizi sonuçları*

Modeller	Değişkenler	B	Standart Hata	β	<i>t</i>	<i>p</i>
Model 6 $R = .43, R^2 = .18,$ $F = 8.17$	Sabit	4.69	3.03		1.54	.12
	Travmatik Olay	.00	.00	.10	1.64	.10
	Büyük Çocuk	1.30	1.67	.05	.77	.44
	Ortanca Çocuk	2.60	1.75	.14	1.48	.14
	Küçük Çocuk	.47	1.43	.02	.33	.74
	Tek Çocuk	-3.44	1.47	-.21	-2.35	.02*
	Sosyal İlgi	.11	.02	.41	6.45	.00**

$p < .05^*, p < .01^{**}$

Travmatik Olay, Psikolojik Doğum Sırası ve Sosyal İlginin Psikolojik Dayanıklılığın Kontrol Alt Boyutunun Anlamlı Bir Yordayıcısı Olup Olmadığına İlişkin Bulgular: Psikolojik dayanıklılığın kontrol alt boyutunun travmatik yaşam olayına sahip olma, psikolojik doğum sırası ve sosyal ilgi ile yordanmasına yönelik bulgular hiyerarşik regresyon analizi ile elde edilmiştir. İkinci blokta büyük çocuk psikolojik doğum sırası modele eklenmiş, model gözlenen varyansın 09%'ini açıklamıştır ($\beta = 6.7, p < .01$). Son olarak altıncı blokta üniversite öğrencilerinin sosyal ilgi puanları modele eklenmiş ve son model varyansın 17%'ini açıklamıştır ($\beta = .06, p < .01$). Tablo 3'de görüldüğü gibi, büyük çocuk ve tek çocuk psikolojik doğum sırası ve sosyal ilgi kontrolü anlamlı düzeyde yordamaktadır.

Tablo 3. *Travmatik olay, büyük çocuk, ortanca çocuk, küçük çocuk, tek çocuk konumu ve sosyal ilginin kontrolü yordamasına yönelik regresyon analizi sonuçları*

Modeller	Değişkenler	B	Standart Hata	β	<i>t</i>	<i>p</i>
Model 6 $R = .42, R^2 = .17,$ $F = 7.74$	Sabit	5.37	2.49		2.16	.03
	Travmatik Olay	-9.48	.00	-.01	-0.18	.86
	Büyük Çocuk	6.21	1.37	.29	4.52	.00**
	Ortanca Çocuk	1.91	1.44	.13	1.33	.19
	Küçük Çocuk	.03	1.17	.00	0.03	.98
	Tek Çocuk	-2.54	1.21	-.19	-2.11	.04*
	Sosyal İlgi	.06	.01	.29	4.48	.00**

$p < .05^*, p < .01^{**}$

Travmatik Olay, Psikolojik Doğum Sırası ve Sosyal İlginin Psikolojik Dayanıklılığın Kendini Adama Alt Boyutunun Anlamlı Bir Yordayıcısı Olup Olmadığına İlişkin Bulgular: Psikolojik dayanıklılığın kendini adama alt boyutunun travmatik yaşam olayına sahip olma, psikolojik doğum sırası ve sosyal ilgi ile yordanmasına yönelik bulgular hiyerarşik regresyon analizi ile elde edilmiştir. Hiyerarşik regresyon analizinin ilk bloğunda yordayıcı değişken olarak yalnızca travmatik yaşam olayına sahip olma girilmiştir. Model gözlenen varyansın yaklaşık olarak %2'ini açıklamıştır ($\beta = .00, p < .05$). İkinci blokta büyük çocuk psikolojik doğum sırası modele eklenmiş, model gözlenen varyansın %5'ini açıklamıştır ($\beta = 3.35, p < .01$). Son olarak altıncı blokta üniversite öğrencilerinin sosyal ilgi puanları modele eklenmiş ve son model varyansın %23'ünü açıklamıştır ($\beta = 0.08, p < .01$). Tablo 4'de görüldüğü gibi, travmatik yaşam olayına sahip olma, büyük çocuk psikolojik doğum sırası ve sosyal ilgi kendini adama anlamlı düzeyde yordamaktadır.

Tablo 4. *Travmatik olay. büyük çocuk. ortanca çocuk. küçük çocuk. tek çocuk konumu ve sosyal ilginin kendini adama yordamasına yönelik regresyon analizi sonuçları*

Modeller	Değişkenler	B	Standart Hata _B	β	t	p
Model 6	Sabit	5.04	2.04		2.5	.01
$R = .48, R^2 = .23,$ $F = 11.21$	Travmatik Olay	0.00	0.00	0.12	2.1	.04*
	Büyük Çocuk	2.98	1.13	0.16	2.6	.01*
	Ortanca Çocuk	0.54	1.18	0.04	0.5	.65
	Küçük Çocuk	0.50	0.96	0.03	0.5	.61
	Tek Çocuk	-1.87	0.99	-0.16	-1.9	.06
	Sosyal İlgi	0.08	0.01	0.13	6.8	.00**

$p < .05^*, p < .01^{**}$

Tartışma

Bu çalışmada büyük çocuk psikolojik doğum sırasının meydan okuma alt boyutu için anlamlı yordayıcı olmadığı, kendini adama ve kontrol alt boyutları için anlamlı bir yordayıcı olduğu bulunmuştur. Adler (1994), Geçtan (2012), Yörükan (2006) kitaplarında; Stewart (2004), Sulloway (2007), Ashby, LiCicero ve Kenny (2003) ise yaptıkları araştırmalarda büyük çocukların diğer kardeşlere göre daha sorumluluk sahibi, işbirliği eğilimli, daha kontrollü, düzenli, mücadeleci, kurallara uygun, daha baskın, yönlendirici, başarı odaklı kişiler olduğunu belirtmektedir. Bu kuramcılar en büyük çocukların genellikle diğer kardeşlerin bakımından rol aldığını, küçük kardeşlerinin davranışlarını kontrol etmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir. Adler (2003) ilk çocukların, küçük kardeşin gelmesi ile bu zamana kadar sahip oldukları tek çocuk pozisyonunu, sahip oldukları ilgi ve gücü kendi istekleri dışında kaybettiklerini, bu nedenle hayatlarında bu gücü ve iktidarı tekrar kaybetmemek için çevrelerindeki olayları kontrol ettiklerini belirtmektedir. Gilbert ve Morawski (2005), psikolojik doğum sırasına göre büyük çocukların stresli durumlarda daha incinebilir ve yeniliklerle karşı karşıya kalmaktan korkan bireyler olarak tespit etmiştir. Bu ortak özellikler büyük çocuk doğum sırasının meydan okuma alt boyutlarını yordamasına neden olabilmektedir. Çocukların doğum sırası incelendiğinde, ilk doğan çocukların daha çok sahiplenme duygusuna, toplumda daha çok güce ve daha yüksek bir sosyal konuma sahip oldukları gözlenmektedir (Güneysu, 1982). Psikolojik dayanıklılığın kendini adama alt boyutunun özellikleri arasında aile, iş, arkadaş çevresini sahiplenmesi, çevresinde olan olaylara

ilgi göstermesi bulunmaktadır. Bu ortak özellikler büyük çocuk doğum sırasının kendini adamanın yordayıcılarından biri olmasını desteklemektedir.

Bu çalışmada ortanca çocuk psikolojik doğum sırasının kontrol, kendini adama ve meydan okuma alt boyutları için anlamlı yordayıcı olmadığı bulunmuştur. Carducci (2009) ortanca çocuklarda negatif duygular içeren başarıma isteğinin yoğun olduğunu bunu başkalarına üstünlük kurarak yaşamaya eğilimli olduklarını belirtmektedir. Adler (2003) ortanca çocukların toplum yaşamında çevresindeki bireylere tutumunun devrimci gibi olduğunu belirtmekte, toplumsal ve doğa yasalarını değiştirmeye çalıştıklarını, sürekli birilerinin peşinden koşup onlar gibi başarılı olmayı arzuladığını, bu nedenle devamlı bir yarışta gibi başa geçme güdüsü ile hareket ettiğini, doğa ve toplum yasalarını değiştirmeye çalıştığını belirtmektedir. Oberst ve Stewart (2003) psikolojik doğum sırası ölçeğinde ortanca çocukla ilgili kısımlarda aileyle bütünleşememeyle ilgili maddeler yer aldığını iddia etmektedirler. Ortanca çocuk psikolojik doğum sırasının sahip olma eğiliminde olduğu bu özellikler meydan okumanın değişime açık, esnek, aktif olma, olumlu sosyal ilişkiler kurma özellikleri ve kontrol alt boyutunun özdenetim, öz disiplin özellikleri ile çatışması nedeniyle ortanca çocuk doğum sırası ile meydan okuma, kendini adama ve kontrol arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Bu çalışmada küçük çocuk psikolojik doğum sırasının kontrol, kendini adama ve meydan okuma alt boyutları için anlamlı yordayıcı olmadığı bulunmuştur. Dinkmeyer, Mckay, Dinkmeyer (1978) küçük çocukların kendilerini yetersiz, zayıf, küçük hissettiklerini, çevrelerindeki olaylarda kararları başkalarının vermesini, sorumluluğu başkalarının almasını beklediklerini belirtmektedir. Küçük çocuklarında aile içinde kendilerini yetersiz, zayıf, küçük hissettiklerini, aşağılık duygusunu çok geliştirip diğer kardeşlerine karşı aşırı hırs yapabildiklerini ve aile üyelerini kendi istekleri doğrultusunda yönlendirip ailenin patronu olmaya çalıştıklarını belirtmektedir. Küçük çocuklar kendilerini yetersiz ve eksik hissettikleri için değişimden çekinip, değişimin getirdiği yeni olayların sorumluluğunu almaktan kaçınabilirler. Bu neden küçük çocuk doğum sırası ile meydan okuma, kontrol, kendini adama arasında ilişki bulunmamasını desteklemektedir.

Bu çalışmada tek çocuk psikolojik doğum sırasının kontrol alt boyutu için anlamlı yordayıcı olmadığı; kendini adama ve meydan okuma alt boyutları için anlamlı yordayıcı olduğu bulunmuştur. Üzerlerinden ilgiyi çekecek bir kardeşleri olmadığı için yaptıkları her şeyleri ebeveynleri tarafından incelenmektedir (Hapworth ve ark., 1999). Bu durumda tek çocukların kontrol ile ilişki bulunmamasını desteklemektedir. Bu çocuklar yalnız yetiştikleri için ailelerinin ilgi ve sevgilerini kimseye paylaşmak zorunda kalmamışlardır (Hapworth ve ark., 1999; Geçtan, 2012). Kendini adama için yordayıcı bulunması bu nedenle şartıctıdır fakat kendinden küçük ya da büyük başka kardeşleri olmadığı için devamlı yaş farkının fazla olduğu ebeveynlerle iletişim kurarlar (Yörükhan, 2006) bu durum kendini adamada anlamlı çıkmasına etken olabilir. Dinkmeyer, Mckay ve Dinkmeyer (1978) başkalarından ziyade kendi çabalarına güvenen bireyler olarak tanımlamaktadır, bu nedenle meydan okuma değişkeni için anlamlı çıkmasına etken olabilir.

Bu çalışmada travmatik yaşantıya sahip olmanın kontrol ve meydan okuma alt boyutları için anlamlı yordayıcı olmadığı bulunmuştur. Calhoun ve Tedeschi (2004) bireylerin travmadan sonra gelişimlerini beş alana bölmektedir. Bu alanlar kişisel güç, başkalarıyla ilişki kurmak, hayatın değeri anlama, yeni olanaklar bulma, ruhsal değişimdir. Araştırmacıların bahsettiği bu alanlar içerisinde değişimi gelişim için araç olarak görme yani meydan okuma, kontrol bulunmamaktadır. Bu çalışmada travmatik yaşantıya sahip olma sadece psikolojik dayanıklılığın kendini adama alt boyutu için yordayıcı değişken olarak bulunmuştur. Hooper (2003) tarafından yapılan çalışmada travmaya maruz kalan öğrencilerle çalışılmış ve psikolojik dayanıklılığı yüksek olan öğrenciler için travmanın sağlıklı gelişimi açıklayan bir faktör olduğunu ortaya çıkmıştır. Parrent (2007) ve Phan (2003) üniversite öğrencilerinin olumsuz deneyimleri ile psikolojik dayanıklılık arasında olumlu ilişki bulunmuştur. Psikolojik dayanıklılığın üç boyutu içinde travmatik yaşantıya sahip

olmanın yordayıcı olması beklenirken kontrol ve meydan okuma boyutlarında yordayıcı değişken olarak bulunmaması travmatik yaşantıyı ölçmek için kullanılan yöntemden kaynaklanabilir. Bu çalışmada travmatik yaşam olayı katılımcıların algısına bırakılmış ve spesifik bir travmatik olaya odaklanılmamıştır. Bu durum travmatik yaşam olayına sahip olmanın kontrol ve meydan okuma alt boyutlarını yordamamasının neden olabilmektedir.

Bu çalışmanın bir diğer bulgusu ise; sosyal ilginin meydan okuma, kontrol ve kendini adama için anlamlı bir yordayıcı olduğudur. Adler sosyal ilgisi yüksek bireylerin yaşamında karşılaştığı sorunlarla daha iyi baş edebileceğini belirtir. Bu bireyler toplumsal sorunlarla uğraştığı, sosyal düzenin ve refahın devamı için çabaladığından sorunlarla, zorluklarla mücadele etmekte daha iyi durumdadırlar (Dicaprio, 1974). Adler (2002) sosyal ilgisi yüksek bireylerin yaşamda karşılaştıkları sorunlar karşısında daha cesur davranıp, bu sorunların üstesinden gelebileceklerine inanan, işbirliğine yatkın kişiler olarak tanımlamaktadır. Rareshide ve Kern (1991) sosyal ilgisi yüksek bireylerin yaşamda karşılaştıkları zorlukları, sorunları hayatlarını geliştiren bir fırsat olarak görüp, bu sorunlara meydan okuma eğilimi içinde oldukları belirtmektedir. Leak ve Williams (1989) sosyal ilginin yaşam görevleri ile baş etmek için yapıcı çabalar ve cesareti desteklediğini, strese karşı toleransı geliştirdiğini belirtmiştir. Lees (2009) tarafından yapılan çalışmada yüksek düzeyde sosyal katılımcılık psikolojik dayanıklılık ile olumlu yönde ilişkili bulunmuştur. Leak ve Williams (1989) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin sosyal ilgi, yabancılaşma ve psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonunda sosyal ilginin bireyin başkalarına, çevresine bağlanmasını; çevresindeki olaylara ilgilenmesini ve kaçınmak yerine aktif olarak katılmasını desteklediği bulunmuştur. Ayrıca bu çalışmada sosyal ilgi ile kendini adama arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Sosyal ilgi ve meydan okuma boyutunun bu ortak özellikleri, her iki kavramda da bireyin çevresindeki zorluklarla baş etmesi, çözüm için çabalaması; sosyal ilgi kavramının meydan okumayı yordamasını desteklemektedir. Kontrol alt boyutunun temel özelliği bireyin yaşamında karşılaştığı zorluklarla baş edebileceğine inanması olduğu için; bu çalışmalar sosyal ilginin kontrol alt boyutunu yordamasını desteklemektedir.

Genel olarak çalışma sonunda sosyal ilginin psikolojik dayanıklılık için önemli bir yordayıcı olduğu görülürken, psikolojik doğum sırasından büyük çocuk konumunun psikolojik dayanıklılığın kendini adama ve kontrol alt boyutları için; tek çocuk konumunun psikolojik dayanıklılığın kendini adama ve meydan okuma alt boyutları için için anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmüştür. Travmatik yaşantının ise sadece kendini adama alt boyutu için anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmüştür. Çalışmanın sınırlılıkları göz önüne alındığında literatürde psikolojik doğum sırası, sosyal ilgi ve psikolojik dayanıklılık kavramlarının birlikte incelendiği başka bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle araştırmanın sonuçlarının genellenebilirliği için yapılacak yeni araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu araştırma üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Bu durum, genellemelerin diğer gruplara dikkatli bir şekilde yapılmasını gerektirmektedir. Araştırma sonuçlarının tekrarlanabilirliğini test edebilmek için, farklı öğrenim düzeylerine ve farklı demografik değişkenlere sahip bireylerle yapılacak çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Psikolojik dayanıklılığı yüksek bireylerin olaylarla başa çıkma, günlük olaylara ilişkin kontrol algısı içinde olma ve değişimi kendileri için bir öğrenme aracı olarak görme düzeylerinin daha yüksek olacağı beklenir. Bu bağlamda; daha dayanıklı benlik için olumsuz ve karamsar düşünce kalıplarını değiştirip ve iyimser yaklaşımı desteklemek gerekmektedir. Ayrıca, aile içi ilişkilerin kalitesinin artırılması, iletişim, stresle başa çıkma açısından özel eğitim verilmesi, spor, düzenli egzersiz gibi etkinliklere olanak yaratılması üniversite öğrencilerinin kendini daha iyi hissetmesine yardımcı olacaktır. Sosyal ilgi düzeyleri düşük olan bireylerin empati kuramaması ve benmerkezci tutumları nedeniyle örgüt ya da çetelere katılma, yıkıcı davranışlar sergileme olasılığı daha fazladır. Bunun için okulların psikolojik ve sosyal gelişmelerini destekleyen programlar oluşturulması sosyal etkileşimi artmasını sağlayacak, olumsuz davranışların azalmasına katkıda bulunacaktır. Adler ruh sağlığında sosyal ilginin önemli bir kriter olduğunu belirtmektedir. Eğitim sisteminde sosyal ve

gelişimsel çalışmalara daha çok yer verilerek; öğrencilerin iletişim hakkında temel bilgi ve beceri kazanmalarını hedefleyen hoşgörü, kendine güven duygusu, grup önünde rahat hareket edebilme becerisi, grupla etkileşim ve işbirliği yapabilme, duygularını ifade edebilme, empatik duyarlılığın gelişmesi için uygulamalı çalışmalar yapılmasını etkinliklere yer verilebilir.

Kaynakça

- Adler, A. (2008). *Nevroz sorunları; toplumsal duygu yoksunluğu ve erkeksi protesto*. (A. Kılıçoğlu, Çev.). İstanbul: Say.
- Adler, A. (2003). *Yaşama sanatı*. (S. Koçak, Çev.). İstanbul: Doruk.
- Adler, A. (2002). *Psikolojik aktivite (üstünlük duygusu ve toplumsal aktivite)*. (B. Çorakçı, Çev.). İstanbul: Say.
- Adler, A. (1994). *Güç çocuğun eğitimi*. (N. Önel, Çev.). İstanbul: Varlık.
- Adler, A. (1956). *The origin of the neurotic disposition. The individual psychology of Alfred Adler*. New York, NY: Basic Books.
- Ansbacher, H. L. (1991). The concept of social interest. *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research & Practice*, 41(1), 28-46.
- Ashby, J. S., LoCicero, K. A., & Kenny, M. C. (2003). The relationship of multidimensional perfectionism to psychological birth order. *The Journal of Individual Psychology*, 59(1), 42-51.
- Calhoun, L. G., & Tedeschi, R. G. (2004). The foundations of posttraumatic growth: New considerations. *Psychological Inquiry*, 15(1), 93-102.
- Campbell, L., White, J., & Stewart, A. (1991). The relationship of psychological birth order to actual birth order. *Individual Psychology*, 47, 380-391.
- Carducci, B. J. (2009). *The psychology of personality: Viewpoints, research, and applications*. USA: John Wiley & Sons.
- Chan, D. W. (2003). Hardiness and its role in the stress-burnout relationship among prospective teachers in Hong Kong, China. *Teacher and Teacher Education*, 19, 381-395.
- Charney, D. S. (2004). Psychobiological mechanisms of resilience and vulnerability: Implications for successful adaptation to extreme stress. *Focus: The Journal of Lifelong Learning in Psychiatry*, 2(3), 368-391.
- Cordova, M. (2008). Facilitating posttraumatic growth following cancer. Joseph, S., & Linley, P. A. (Eds). *Trauma, recovery, and growth: Positive psychological perspectives on posttraumatic stress*, 185-206. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- DiCaprio, N. S. (1974). *Personality theories: Guides to living*. Philadelphia, Pa: Saunders.
- Dinkmeyer, D., McKay, G. D., & Dinkmeyer Jr. D. (1978). *Parent education leader's manual*. CMTI Press.
- Drescher, K. A. (2007). *The relationship between the global assessment of functioning and degrees of social interest*. Unpublished Doctor Thesis, Adler School of Professional Psychology, Chicago, IL.
- Erginsoy, D. (2010). *Üniversite öğrencilerinin toplumsal ilgileri, bilişsel çarpıtmaları ve ilk anıları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erkuş, A. (2011). *Bilimsel araştırma sarmalı*. İstanbul: Seçkin.
- Garmezy, N. (1993). Children in poverty: Resilience despite risk. *Psychiatry*, 56, 127-136.
- Hefferon, K., & Boniwell, I. (2014). *Pozitif psikoloji kuram, araştırma ve uygulamalar*. (T. Doğan, Çev. Ed.). Ankara: Nobel.
- Geçtan, E. (2012). *Psikanaliz ve sonrası*. (15. bs.). İstanbul: Remzi.

- Gilbert, J. N., & Morawski, C. (2005). Stress coping for elementary school children: a case for including lifestyle. *Journal of Individual Psychology, 61*(4), 314-328.
- Greever, K. B., Tseng, M. S., & Friedland, B. U. (1973). Development of the social interest index. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 41*(3), 454-458.
- Güneysu, S. (1982). *Ana-babaların çocuklarına karşı tutumları ve çocuklardaki davranış problemleri*. Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi Çocuk Sağlığı ve Eğitimi Bölümü, Ankara.
- Hapworth, W., Hapworth, M., & Heilman, J. R. (1999). *Kardeş kıskançlığı*. (S. Şenol, Çev.). İstanbul: Beyaz.
- Helvacı, K. F. (2012). *Romantik ilişkilerde sorun çözme ve sosyal ilginin aşka ilişkin tutumlarla ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuzmayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Holt, P., Fine, M., & N. Tollefson. (1987). Mediating stress: survival of the harrdy. *Psychology In the Schools, 24*,1, 51-58.
- Hooper, L. M. (2003). *Parentification, resiliency, secure adult attachment style and differentiation of self as predictors of growth among college students*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, The George Washington University, Washington, WA.
- Janoff-Bulman, R. (2004). Posttraumatic growth: Three explanatory models. *Psychological Inquiry, 15*(1), 30-34.
- Kalkan, M. (2010). Ergen romantik ilişkilerinde duygusal istismar, fiziksel istismar ve soruna yönelmeye adlerian bir bakış: sosyal ilgi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 11*, 242-247.
- Kalkan, M. (2005). White-Campbell psikolojik doğum sırası envanterinin geçerlik ve güvenilirliği. *3P Dergisi, 13*(3), 169- 174.
- Kamya, H. A. (2000). Hardiness and spiritual well-being among social work students: Implications for social work education. *Journal of Social Work Education, 36*(2), 231-240.
- Kangas, M., Henry, J. L., & Bryant, R. A. (2002). Posttraumatic stress disorder following cancer: A conceptual and empirical review. *Clinical psychology review, 22*(4), 499-524.
- Kararımak, Ö., & Çetinkaya, R. S. (2009, Ekim). *Deprem deneyimini yaşamış yetişkinlerin bağlanma stilleri ve psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişki*. XVIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı Sempozyumunda sunulmuş bildiri, İzmir.
- Kobasa, S. (1982). Commitment and coping in stress resistance among lawyers. *Journal of Personality and Social Psychology, 42*(4), 707-717.
- Kobasa, S. C. (1979). Stressful life events, personality, and health: An inquiry into hardiness. *Journal of Personality and Social Psychology, 37*(1), 1-11.
- Kolk, B. A., & Streeck-Fischer, A. (2002). *Trauma und Gewalt bei Kindern und Heranwachsenden. Eine entwicklungspsychologische Perspektive* (pp. 1020-1040). VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Leak, G. K., & Williams, D. E. (1989). Relationship between social interest, alienation, and psychological hardiness. *Individual Psychology The Journal of Adlerian Theory Research & Practice, 45*(3), 369-375.
- Lees, N. F. (2009). *The ability to bounce back: The relationship between resilience, coping and positive outcomes*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Massey University, Massey.
- Lohman, J. F., Lohman, T. G., & Christensen, O. (1985). Psychological position and perceived sibling differences. *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research & Practice, 53*, 89-104.
- Maddi, S. R. (2004). Hardiness: An operationalization of existential courage. *Journal of Humanistic Psychology, 44*(3), 279-298.
- Maddi, S. R., & Khoshaba, D. M. (1994). Hardiness and mental health. *Journal of Personality Assessment, 63*(2), 265-274.

- Masten A. S. (2001). Resilience process in de-velopment. *American Psychologist*, 56(3), 227-238.
- Melillo, D. (1983). Birth order, perceived birthorder, and family position of academic women. *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research & Practice*, 39, 57-62.
- Oberst, U. E., & Stewart, A. E. (2003). *Adlerian psychotherapy: An advanced approach to individual psychology*. New York, NY: Psychology Press.
- Oktan, V. (2008). *Üniversite sınavına hazırlanan ergenlerin psikolojik sağlamlıklarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Parrent, C. M. (2007). *Resilience and the successful first-generation community college student: Identifying effective student support services*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, University of North Texas, Tex.
- Phan, T. (2003). Life in school: Narratives of resiliency among Vietnamese-Canadian youths. [Çevrimiçi sürüm]. *Adolescence*, 38(151), 555 – 566.
- Rareshide, M., & Kern, R. (1991). Social interest: The haves and have nots. *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research & Practice*, 47(4), 464-476.
- Seligman, M. E. (2002). Positive psychology, positive prevention and positive therapy. Handbook of positive psychology. In C. R. Snyder & S. J. Lopez (Eds.). *Handbook of positive psychology* (pp. 3-13). New York, Ny: Oxford University Press.
- Sezgin, F. (2012). İlköğretim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2), 489-502.
- Shulman, B. H., & Mosak, H. H. (1977). Birth order and ordinal position: Two Adlerian views. *Journal of Individual Psychology*, 33(1), 114-121.
- Soyer, M. (2004). Toplumsal ilgi ölçeğinin uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(21), 29-34.
- Soyer, M. (2001). *Üniversite öğrencilerinin toplumsal ilgi düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sulloway, F. J. (2007). Birth order. Catherine Salmon ve Tod Shackelford (Ed.). *Evolutionary Family Psychology* (s. 162-182). Oxford, England: Oxford University.
- Stewart, A. E. (2004). Can knowledge of client birth order bias clinical judgment?. *Journal of Counseling & Development*, 82(2), 167-176.
- Tedeschi, R. G., Tedeschi, R. G., Park, C. L., & Calhoun, L. G. (Eds.). (1998). *Posttraumatic growth: Positive changes in the aftermath of crisis*. Routledge.
- Terzi, Ş. (2013). Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Geçerlik Güvenirlik Çalışması. Terzi, Ş. (Ed.). *Pozitif Psikoloji*. (Baskıda).
- Tümlü, G. Ü., & Reçepoğlu, E. (2013). Üniversite akademik personelinin psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(3), 205-213.
- Yalçın, S. (2013). *İlköğretim okulu öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile stres, psikolojik dayanıklılık ve akademik iyimserlik arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yörükan, T. (2006). *Alfred Adler: Sosyal roller ve kişilik*. İstanbul: Türkiye İş Bankası.

Extended Summary

Traumatic experience, psychological birth order, social interest of students, in the prediction of psychological hardiness

Ümre KAYACI, Yaşar ÖZBAY

Introduction

During the Second World War, dealing psychologically with the treatment of individuals with mental illness and behavioral disorders was emphasized. A new perspective, brought about by positive psychology, has opened the door to understand individual's personal aspects, well-being and strengths (Seligman 2002).

Many people are faced with lifetime stress situation, which may eventually lead to trauma. They face the stress and trauma which greatly affects balancing people's lives and disrupt their scheme. Traumatic experiences of individual's emotions such as fear, helplessness, insecurity, anxiety, guilt, anger, nervousness, create an intense set of negative emotions, such as feelings of worthlessness. But the result of research carried out in cases of stress and trauma of 5% to 35% of the people has said that they succumbed to this negative situation. Here the majority of the people implies stress, they do not give up against the trauma situation and not allow itself adversely affect the trauma. Positive psychology focuses on the opportunity for the development of the trauma they experienced, showing resilience and high psychological hardiness individuals (Garmezy, 1993; Masten, 2001).

The purpose of the present study is to investigate the role of traumatic experience, psychological birth order and social interest levels of university students, in the prediction of their psychological hardiness levels.

Method

Participants: In the present study, a group consisted of 438 students (110 male and 328 female) attending university in Ankara. Mean of participants' age was 20.27 ($SD=2.56$).

Instruments

Psychological Hardiness Scale (PHS): Psychological Hardiness Scale developed by Terzi (2013). PHS is a 21-item self-report instrument and Likert type with 5 point response format. Students rate each item on a 5-point scale. The scale comprised of three sub-scales (sub-scales: commitment, control and challenge). The scale contained functional condition scores with adequate test-retest reliability (mean $r = 0.81$) and concurrent validity. To get reliability evidence, total Cronbach alpha were 0.76, Cronbach alpha for each functional subscale were 0.62, 0.69, 0.74. A confirmatory factor analysis has also supported the four-factor model of the revised PHS.

Social Interest Scale (SIS): Social Interest Scale developed by Greever, Tseng and Friedland (1973) and adapted to the Turkish culture by Soyer (2001, 2004). The adaptation for the reliability and validity study of the sample consisted of 400 undergraduates (girls and boys) from the Faculty of Education, Marmara University, Istanbul. For the reliability, Cronbach Alpha internal consistency and test-retest; and for validity, content validity and factor analysis were utilized. Factor analysis indicated that the revised Social Interest Index might be taken as a one-dimension scale. Index used in the research was 52-item Likert-type revised "Social Interest Index" with 5-point response format. The scale contained functional condition scores with adequate test-retest

reliability (mean $r = 0.82$) and concurrent validity. To get the reliability evidence, total Cronbach alpha were 0.88. Finding show that this index can be used with acceptable level of validity and reliability for Turkish undergraduate students.

White-Campbell Psychological Birth Order Inventory (PBOI): Psychological Birth Order Inventory was developed in 1991 by Campbell, White and Stewart; and it was finalized in 1998 by the same corresponding authors and adapted by the Turkish culture by Kalkan (2005). For reliability, Cronbach Alpha internal consistency; and for validity, content validity and factor analysis were utilized. Factor analysis indicated that the revised Social Interest Index might be taken as a four-dimension scale. PBOI is a 42-item self-report instrument and it is graded separately for men and women. To get reliability evidence, four dimension scale for men Cronbach alpha were changed from 0.65 to 0.82. And four dimension scale for women Cronbach alpha were changed 0.74 to 6. Findings show that this index can be used with acceptable level of validity and reliability for Turkish undergraduate students.

Procedure and Data Analysis

The SPSS 21.0 (Statistical Package for Social Sciences) was used for the nalysis of the collected data. Pearson Moments Correlation, hierarchical regression analyze, and T- test was used to analyze data.

Results

As a result of the research it has been seen that there is a meaningful relationship among psychological hardiness, commitment, control, challenge and social interest. There was a positive relationship between the oldest and middle birth-order positions in psychological hardiness and social interest. There was a negative relationship between the middle birth-order and social interest. Social interest was a predictor of challenge, commitment, control. Oldest birth-order position were predictors of commitment and control. Only child birth-order position were predictors of commitment and challenge. Traumatic life events were predictors of commitment.

Discussion

So far studies about social interest, oldest and only child birth order support that predict the subscales (commitment, control, challenge) of psychological hardiness. Also, youngest and middle birth-order positions support that resilience the subscales of psychological hardiness. Considering the traumatic experience of the studies were expected predict the all subscales of psychological hardiness but onlay predict the commitment. This may be welded to form the measurement of the traumatic experience. The results can be tested by new studies with quantitative methods.